

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 133/02-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na neverejnom zasadnutí 19. februára 2003 prerokoval prijatú sťažnosť O. Š., bytom P., zastúpeného advokátom JUDr. J. M., AK, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 51/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 51/00 p o r u š i l právo O. Š., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 51/00 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. O. Š. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000,-- Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia O. Š. v sume 12 398,-- Sk (slovom dvanásťtisíc tristo deväťdesiatosem slovenských korún) advokátovi JUDr. J. M., AK, K., na účet vedený v SLSP, a. s., pobočke K..

5. Okresný súd Bratislava I je p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 12 398,-- Sk (slovom dvanásťtisíc tristo deväťdesiatosem slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky vedený v NBS, pobočke K., do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. októbra 2002 doručená sťažnosť O. Š., bytom P. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. M., AK, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní o jeho veci (úhrada majetkovej a nemajetkovej ujmy vo výške 4 665,-- Sk) vedenom pod sp. zn. 18 C 51/00.

Ústavný súd uznesením sp. zn. I. ÚS 133/02 z 13. novembra 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť na konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd Bratislava I, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn.

Spr. 3301/00 z 3. decembra 2002 a sťažovateľ, zastúpený svojím právnym zástupcom, stanoviskom z 20. decembra 2002 (doplneným 10. januára 2003).

Okresný súd vo vyjadrení k opodstatnenosti prijatej sťažnosti konštatoval, že „... už niekoľko rokov trpí na nedostatok sudcov ... a vysokým počtom rozhodovaných vecí“. Uviedol tiež, že „... zákonná sudkyňa ... aktuálne pracuje s nevybavenými 534 vecami, čo je stav, kedy objektívne dochádza k priet'ahom, nie však priet'ahom zbytočným“. Ďalej uviedol, že „... i keď v prejednaní veci sp. zn. 18 C 51/00 vznikli určité priet'ahy, v žiadnom prípade nie je možné tieto charakterizovať ako zbytočné“. Navrhol sťažnosť zamietnuť ako nedôvodnú.

Právny zástupca sťažovateľa vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu konštatoval, že „Tvrdenia predsedu Okresného súdu Bratislava I sa týkajú personálnych a organizačných problémov súdu, ktoré nemajú priamu súvislosť ani náväznosť na prejednávanú vec ani povahu okolnosti vylučujúcej zodpovednosť za porušenie práva občana na súdne konanie bez zbytočných priet'ahov“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Sťažovateľ podal na okresnom súde 17. apríla 2000 žalobu proti Generálnemu riaditeľstvu cestovnej kancelárie S. v B. (ďalej len „žalovaná“) o náhradu škody a iné.

Sťažovateľ doručil okresnému súdu 23. júna 2000 podanie označené ako „Oznam na objasnenie vecí“.

Okresný súd vyzval 21. marca 2001 sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku a na spresnenie vyčíslenia výdavkov v rámci uplatňovanej náhrady škody.

Sťažovateľ 12. apríla 2001 urgoval pokračovanie v konaní.

Dňa 23. apríla 2001 sťažovateľ uhradil súdny poplatok a predložil výpočet „škody, nákladov, majetkovej a nemajetkovej ujmy“.

Okresný súd 5. augusta 2002 vyzval žalovanú na zaslanie písomných dokladov týkajúcich sa uplatňovanej náhrady a oznámil sťažovateľovi, že pre nedostatok potrebných dokladov od žalovanej nemôže vytýčiť termín pojednávania.

Okresný súd uznesením č. k. 18 C 51/00-13 z 5. augusta 2002 priznal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov.

Okresný súd 12. augusta 2002 vyžiadal od registrového súdu výpis z obchodného registra týkajúci sa žalovanej.

Sťažovateľ 12. augusta 2002 urgoval pokračovanie v konaní.

Okresný súd 29. novembra 2002 expedoval žalovanej žalobu na vyjadrenie.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

V petite sťažnosti sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol takto:

„Základné právo sťažovateľa O. Š. na prerokovanie a rozhodnutie vo veci bez zbytočných priet'ahov upravené v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde v Bratislave I sp. zn. 18 C 51/00 bolo porušené.

Prikazuje sa, aby Okresný súd v Bratislave I vo veci sp. zn. 18 C 51/00 konal.

Súd priznáva sťažovateľovi podľa článku 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky finančné zadost'učinenie vo výške 20 000,- Sk.

Súd priznáva odmenu a náhradu hotových výdavkov právnomu zástupcovi sťažovateľa JUDr. J. M., advokátovi, AK v K. v zmysle ust. § 13 ods. 8 vyhl. 163/02 Z. z. vo výške 17 480,- Sk (4x právny úkon á 4 270,- Sk, 4x paušál á 100,- Sk: príprava a prevzatie, upresnenie petitu sťažnosti zo dňa 30. 10. 2002, vyjadrenie zo dňa 20. 12. 2002, vyjadrenie zo dňa 10. 1. 2003).“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/92 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 18 C 51/00 je rozhodovanie o náhrade škody v konkrétne stanovenej výške 4 665,-- Sk.

Vychádzajúc z doterajšieho priebehu konania v predmetnej veci (nezaobranie sa jej meritom) ústavný súd nemôže pripísať zdĺhavý postup konania na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné priet'ahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti, z obsahu súdneho spisu okresného súdu a zo stanovísk účastníkov konania ústavný súd konštatoval zbytočné priet'ahy v konaní spôsobené okresným súdom, ktorý vo veci vykonával jednotlivé procesné úkony s veľkými časovými odstupmi (napr. výzva sťažovateľovi na spresnenie vyčíslenia výdavkov v rámci uplatňovanej náhrady až po uplynutí 11 mesiacov odo dňa podania žaloby; výzva žalovanej na zaslanie písomných dokladov až po uplynutí ďalších 16 mesiacov) a od nápadu žaloby na okresný súd do predloženia súdneho spisu ústavnému súdu (10. decembra 2002), t. j. počas 2 rokov a 8 mesiacov, nenariadil ani jeden termín pojednávania.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje

k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným priet'ahov v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Obranu okresného súdu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí a v personálnych problémoch ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou priet'ahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezavávajú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

Vychádzajúc z dôvodov vyššie uvedených v bode 1 (hodnotenie kritéria zložitosti veci), z platnej právnej úpravy a z postupu súdu (organizovania jeho procesného postupu) v predmetnom občianskoprávnom súdnom konaní nemožno hodnotiť postup okresného súdu v posudzovanej veci ako postup, ktorý by zodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku, ktoré sú nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany.

Vyššie uvedený postup okresného súdu spôsobujúci zdĺhavosť namietaného konania nevykazoval podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania a bol teda konaním so zbytočnými priet'ahmi.

Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 uložil okresnému súdu, aby „vo veci konal“.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov.

Vzhľadom na doterajší priebeh konania v predmetnej veci a skutočnosť, že ani po uplynutí skoro troch rokov od podania žaloby okresný súd ešte meritórne nerozhodol, považoval ústavný súd za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti súčasne uplatnil z dôvodu, „že pretrváva stav právnej neistoty už 2,5 roka spôsobený prieťahmi v konaní“, priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 20 000,-- Sk.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť. To znamená, že neprichádza do úvahy zrušenie rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedenie do pôvodného stavu. V danom prípade ústavný súd považoval vzhľadom na všetky

okolnosti prípadu, ako aj zásadu spravodlivosti za primerané priznať sťažovateľovi sumu 10 000,-- Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Trovy právneho zastúpenia sťažovateľa pozostávajú z troch úkonov právnej pomoci zo strany advokáta ustanoveného ústavným súdom, a to z prevzatia a prípravy zastupovania, zo spísania sťažnosti a zo spísania stanoviska k vyjadreniu okresného súdu. Za prvé dva úkony vykonané v roku 2002 patrí odmena v sume po 3 900 Sk a za tretí úkon vykonaný v roku 2003 v sume 4 270 Sk. Režijný paušál k dvom úkonom v roku 2002 je 100 Sk a k poslednému úkonu v roku 2003 128 Sk. Trovy právneho zastúpenia sťažovateľa predstavujú celkom sumu 12 398 Sk.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. februára 2003